

SCHILDERKUNST

Verloren gewaand naakt geschilderd door Theo van Doesburg duikt op

Hij werd beroemd om zijn abstracte kunst, maar een veilinghuisvondst uit 1904 toont Van Doesburgs figuratieve kant.

Door onze medewerker **Hans Renders**

Theo van Doesburg hield van vrouwen, en voordat hij zich tot de abstract-geometrische kunst bekeerde schilderde hij ze graag. Maar het schilderij dat een veilinghuis uit Brussel me liet zien, kende ik nog niet. Tijdens mijn werkzaamheden voor de in 2022 verschenen biografie van de wereldberoemde Van Doesburg had ik in de oeuvrecatalogus die Els Hoek in 2000 publiceerde wel een zwart-witafbeelding op postzegelformaat gezien. Het schilderij werd als verloren beschouwd.

Het nu opgedoken schilderij is onmiskenbaar dit doek *Naakt*.

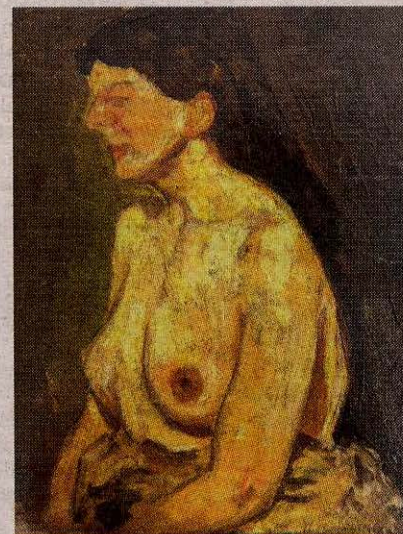
De afgebeelde vrouw herkende ik niet, wel is duidelijk dat het werk uit zijn vroege periode stamt, toen Van Doesburg nog traditionele portretten schilderde, een beetje in de stijl van Jean-François Millet en Vincent van Gogh. In de oeuvrecatalogus staat als toelichting: „Vrouwelijk naakt/torso/1904/techniek en afmetingen onbekend/huidige verblijfplaats onbekend.”

En ook dat hij het schilderij „in 1921 meenam naar Weimar, waar hij het heeft laten fotograferen door Paula Stockmar”.

De techniek (olieverf) en de verblijfplaats zijn nu dus bekend, evenals de afmetingen: 43 bij 27 cm. Van Doesburg verbleef begin jaren twintig in Weimar om aansluiting te krijgen met de hogeschool voor kunst en vormgeving Bauhaus, waar de fotografe Paula Stockmar studeerde. Zij volgde een cursus bij Van Doesburg over De Stijl. Volgens zijn derde echtgenote Nelly van Doesburg was die cursus een groot succes. In een brief van 7 maart 1922 schreef ze aan een vriend in Nederland: „Op straat hielden ze hem er over aan, te vragen wanneer het begon, door lui die we heelemaal niet kennen.”

Stockmar heeft minstens twaalf werken van Van Doesburg gefotografeerd. De meeste zijn niet bewaard gebleven en leven uitsluitend voort als foto. Van Doesburg vertrok in 1924 definitief naar Parijs. Tot zijn dood in 1931 heeft hij nooit meer in Nederland gewoond. Het veilinghuis blijft vaag over de provenance van *Naakt*, en laat weten dat het uit de failliete boedel van een Frans veilinghuis komt.

Maar wie is de vrouw op dit schilderij? Van Doesburg verbleef vanaf eind juli 1904 als dienstplichtige in Apeldoorn. Daar ont-

Theo van Doesburg in 1927. Links batikkunstenaars Agathe Wegerif, 1903. Zij was mogelijk het model voor Van Doesburgs schilderij *'Naakt'* uit 1904 (links onder).

moette hij Agnita Feis, zijn latere (eerste) echtgenote. Hij maakte veel portretten van haar, maar de geschilderde vrouw lijkt niet op Feis.

Het is een gok, maar ik denk dat hier Agathe Wegerif-Gravestein (1867-1944) is uitgebeeld. Feis werkte in het atelier van Wegerif, een batikkunstenaars die er een vrijgevochten leven op nahield. „Dat zij, een ondernemende, mondaine vrouw, die met haar eigen werk internationale roem had vergaard, in haar huwelijk met de architect Chris Wegerif een eigen weg bewandelde die bepaald niet monogaam was, was destijds overigens al min of meer een publiek geheim,” schreef C. de Wit in een monografie van het echtpaar Wegerif.

Ze organiseerde soirees voor kunstenaars. Waarschijnlijk heeft Van Doesburg op zo'n avond Agnita Feis leren kennen, en Wegerif natuurlijk. Feis heeft hij na zijn scheiding in 1917 nooit meer gezien, maar met Wegerif bleef hij zijn leven lang contact houden.

Of zij model heeft gezeten voor *Naakt* of niet, belangrijk is dat een origineel schilderij van Theo van Doesburg boven water is gekomen. Binnenkort komt het in Brussel onder de hamer bij veilinghuis Soudant.

Hans Renders schreef samen met Sjoerd van Faassen Van Doesburgs biografie 'Ik sta helemaal alleen. Theo van Doesburg 1883-1931', verschenen bij uitgeverij De Bezige Bij.

FOTO'S WIKICOMMONS / VIA AUTEUR / SOUDANT